

Vojna doktrina kao bitan uslov uspešne edukacije

Pukovnik mr *DUŠAN VIŠNJIĆ*

U radu se razmatraju aktuelne promene u doktrinama velikih sila, nastale pod uticajem tehničko-tehnološkog razvoja, a koje su relevantne za formiranje naših novih doktrinarnih opredeljenja. S tim u vezi ukazuje se na naučnu utemeljenost doktrine, njen razvoj i sadašnje stanje koje je posledica interakcijskog delovanja različitih činilaca, pri čemu naročit značaj ima razvoj tehnologije, posebno razvoj naoružanja i vojne opreme.

S obzirom na materijalno-tehnički faktor oružane borbe i, s tim u vezi, vojnih doktrina, ističe se da jedan od osnovnih obrazovnih zadataka u našim oružanim snagama u narednom periodu treba da bude ovladavanje velikim brojem novih sredstava naoružanja i vojne opreme i, što je još važnije, pronalaženje novih taktičkih postupaka i izučavanje mogućnosti i forme aktivne i pasivne zaštite, pre svega, od oružja optimalne preciznosti. Za pouzdanu eksploataciju ratne tehnike i uspešno suprotstavljanje tehnici protivnika, starešinski sastav mora raspolagati visokom opštom tehničkom kulturom, mora stalno, samostalno proširivati i produbljivati fundamentalna i specijalistička znanja.

Vojna doktrina, kao i svaki drugi proizvod organizovane intelektualne aktivnosti ljudi, mora imati pouzdana vlastita ishodišta i argumentaciju bez koje bi bila samo nepouzdana ideološka konstrukcija ili projekcija nečijih subjektivnih interesa i želja. Osnovno ishodište naše vojne doktrine trebalo bi da bude: doktrina narodne odbrane (strategije ONO i DSZ), oformljena na bazi marksističke filozofije i politike našeg društva; doktrine potencijalnih protivnika; dostignuća savremene polemološke misli; procene sopstvenih mogućnosti i mogućnosti potencijalnih protivnika itd. Posebno značajno ishodište naše vojne doktrine jesu vojne doktrine mogućih protivnika. Zato je njima (tim doktrinama), odnosno ulozi njihovih aktuelnih promena na formiranje naših doktrinarnih opredeljenja, a posredstvom njih i na edukaciju vojnog kadra, nužno posvetiti dužnu pažnju. Značajna uporišta vojnih doktrina uopšte, pa i naše, postaju sve više određena istraživanja u ratnoj veštini čiji rezultati se sve češće neposredno »ugrađuju« u doktrinarna dokumenta.

Pre osvrta na glavno pitanje teme, smatram da je radi celovitijeg zahvata problema neophodno ukratko se poza-

baviti bitnijim momentima našeg shvatanja vojne doktrine (doktrine oružanih snaga) i njene doktrinarne pozicije u našem normativno-doktrinarnom sistemu.

O NAŠEM SHVATANJU VOJNE DOKTRINE

Poslednjih decenija u nas je iz aktuelnog rečnika nestala sintagma »vojna doktrina«, kao i njen sinonim »doktrina oružanih snaga«. Umesto njih koristi se izraz »strategija oružane borbe«, čijom nekritičkom ekstrapolacijom se došlo i do strategije opštenarodne odbrane i društvene samozastite.

Šta je navedenim izrazima označeno, koji predmet (pojava), šta oni pojedinačno znače, na kakvo objektivno stanje stvarnosti se oni odnose, da li je neke od njih opravdano pojmovno definisati, pitanja su koja zbog okolnosti u kojima se inicira znatno premašuje okvire ove rasprave. Zato se umesto njihove potpunije elaboracije, ovom prilikom, zadovoljimo samo opštim opservacijama i nužnim naznakama rešenja nagoveštenih problema veza i odnosa pomenutih izraza, razume se, posredstvom njima označenih, nekonsezualno određenih pojmova.

Šta je doktrina? Da bismo došli do potpunijeg odgovora moramo najpre reći šta doktrina nije. *Doktrina nije nauka* iako je u određenoj meri na nauci zasnovana. Razlog tome je relativno jednostavan: nauka je sistematizovano i argumentovano znanje do koga se došlo svesnom primenom određenih objektivnih metoda. Marks je naukom nazvao apstraktni izvod opšteg duhovnog proizvoda društvenog razvoja. U ne tako davnoj prošlosti, do doktrinarnih opredeljenja se nije dolazilo naučnim metodama. Da bilo koja doktrina nije nauka vidi se već prema njenom opštem, preliminarnom određenju. Iako je prvobitno značenje doktrine bilo upravo »nauka«, »teorija«, ono se vremenom izgubilo i, za razliku od naučnih teorija, *u pojmu doktrine sad naglasak nije na utvrđivanju objektivne istine, već na povezanom izlaganju jednog stanovišta koje ima neposredniji praktički značaj*. Ona ima programski karakter, jer su neke, naročito ideološke i političke doktrine izraz posebnih interesa nekih društvenih grupa.

I pored naglašene, očigledne, razlike između doktrine i nauke, upravo pod uticajem doktrinarnog načina mišlje-

nja, tj. krutog držanja postojećih doktrinarnih odredbi, bez uvažavanja promena objektivnih okolnosti, u nas je ipak došlo do identifikacije naučnog i doktrinarnog. Nigde nije eksplicite rečeno ali se posredno može zaključiti da neki, bar što se ratne veštine (kao nauke) tiče, smatraju da je nauka pitanje konvencija (sporazuma, dogovora) i da ona baš takva može poslužiti kao pravilo za delovanje. Zbog toga doktrina kao, kakav-takav, jedini celovit teorijski sistem, u edukativnoj i svakoj drugoj sferi delatnosti počinje da preuzima ulogu nauka kojih ili nema ili su u nastajanju. Doktrina kao sistem opredeljenja i regulator postupaka, odnosno uputstava i pravilo o ponašanju u domenu vojne delatnosti, ne sadrži zakone, teorije, teoreme, hipoteze, aksiome, kraće rečeno svojstva nauke. Ipak, njoj se ponekad i ne pokušava osporiti uloga naučne discipline ratne veštine za obrazovanje svih profila starešinskog i vojničkog sastava.

Šta se može reći o odnosu vojne doktrine i naše koncepcije? Njihov odnos donekle je zamutila praksa formalističko-nominalističkog prihvatanja bilo kakvog apstraktnog pojma kao znaka (identifikacija oznake pojma s pojmom) koji nema svoj korelat u svojstvima i odnosima objektivne stvarnosti. Otud shvatanje u čijoj osnovi je identifikacija koncepcije i doktrine, jer je tobože reč o nesumnjivim sinonimima. Kad koncepciju prevedemo na naš jezik dobijemo značenja: poimanje odbrane (pojam) ili shvatanje odbrane, a pojam, čak ni kategorijalni, nije nikad mogao da se identifikuje sa jednom naukom ili nekom drugom oblašću čovekove delatnosti, na primer, sa odbrambenom doktrinom. Zato bismo koncepciju odbrane mogli odrediti kao sistem najopštijih stavova – postulata, eventualno i aksioma – kojima je na apstraktan način iskazana zamisao odbrane jugoslovenskog društva. Da bi takva zamisao mogla biti istinski deduktivni oslonac za dalju teorijsku elaboraciju, odbranu uopšte i za vojna pitanja posebno, ona bi morala imati dva dela. Prvi, opšti sistem postulata (aksioma) odnosio bi se na doktrinu narodne odbrane, a drugi, poseban sistem postulata (aksioma) važio bi za vojnu doktrinu (doktrinu oružanih snaga). Smatramo da bi to predstavljalo krupan korak napred u našoj normativno-doktrinarnoj sferi.

Na kraju, *pod vojnom doktrinom (doktrinom oružanih snaga) SFRJ podrazumevamo realistično, koherentno, povezano*

izloženo stanovište SKJ i državnog rukovodstva o svim osnovnim pitanjima vojne delatnosti jugoslovenskog društva u miru, vanrednim stanjima i u ratu, odnosno oružanoj borbi.

Zaključujući ovaj kratki osvrt na shvatanje i tretman vojne doktrine može se konstatovati sledeće: (1) svojevremeno obavljena zamena vojne doktrine tzv. strategijom oružane borbe bila je nedelotvorna; (2) koncepcija narodne odbrane nije sinonim za vojnu doktrinu, već samo njeno teorijsko jezgro, i (3) doktrina narodne odbrane i vojna doktrina (doktrina oružanih snaga) predstavljaju neophodan normativni dokument svakog društva i njegovih oružanih snaga, međutim, doktrina nije nauka i zato ne možemo služiti kao univerzalan udžbenik za vaspitanje i obučavanje svih kategorija vaspitnika u oružanim snagama.

AKTUELNE PROMENE U DOKTRINAMA VELIKIH SILA RELEVANTNE ZA FORMIRANJE NAŠIH NOVIH DOKTRINARNIH OPREDELJENJA

Za uspešno razumevanje aktuelnih promena u vojnim doktrinama velikih sila nije neophodno detaljnije se baviti njihovom genezom i evolucijom, odnosno detaljnijom retrospekcijom. Prethodno napominjemo da se pojmovna aparatura i terminologija kojom se koriste, pre svega, američki mislioci, doktrinarni i drugi delatnici odbrambene sfere s puno teškoća prepoznaje, teorijski identifikuje i određuje.

U veoma dugom razdoblju posle drugog svetskog rata velike sile su bile opsednute jedna drugom, a ta bipolarna opsesija generator je današnje vojno-političke polarizacije sveta. Doktrinarne posledice te polarizacije jesu, uslovno govoreći, polarizovane političke, ekonomske, tehnološke, vojne i druge strategije i doktrine.

U eri apsolutne dominacije SAD u nuklearnom oružju nad SSSR-om (razumljivo i ostalim svetom), Amerikanci su, u vreme Ajzenhauera, formulisali »strategiju totalne odmazde«. Mirnodopski izraz te strategije bio je hladni rat. Posle uspostavljanja kakvog-takvog nuklearnog balansa krajem pedesetih godina (lansiranje »Sputnjika« 1957. godine bilo je znak određene strateške, raketno-nuklearne moći SSSR), »totalna odmazda« gubi smisao i zamenjena je »strategijom elastičnog odgovora« koja je, pored više poku-

šaja modifikovanja, i danas važeća. Mirnodopski korelat »strategije elastičnog reagovanja« jeste nuklearno odvracanje. Odvracanje predstavlja radikalno nov odnos prema vojnoj sili: umesto strategije primene sile dolazi do strategije njenog ograničavanja, posebno u odnosima velikih sila. Dok odvracanje funkcioniše ono sprečava agresiju, jer agresoru nameće neisplativ rizik. Ali, nuklearno odvracanje nije moglo opstati kao univerzalno rešenje koje obezbeđuje realizaciju širokog programa bilo koje agresivne politike. Snage nuklearnog odvracanja pokazale su se nefleksibilnim i zato dolazi do povratka konvencionalnim snagama »štita«, odnosno, do reafirmacije snaga opšte namene. Nuklearna ravnoteža uslovila je potrebu za konvencionalnom ravnotežom, a ta ravnoteža je sa svoje strane, dinamizirala trku u naoružavanju. Međutim, i pored izuzetne pažnje poklonjene konvencionalnim snagama, pored njihovog optimalnog organizacionog i materijalnog modernizovanja i jačanja, brzo se pokazalo da ni tako fleksibilna vojna sila nije dovoljno sredstvo ostvarenja širokog spektra političkih ciljeva i interesa. Ekonimika počinje da poprma ulogu vojske, a s tim u vezi dolazi do sasvim nove, nastalim okolnostima primerene, praktične klasifikacije ratova. Doktrine, prateći nastale promene, usaglašavaju se sa novonastalom političkom i globalnom društvenom zbiljom.

Kao prirodna posledica nastalih političkih, ekonomskih, tehničko-tehnoloških, naučnih, vojnih i drugih promena u tekućoj, pretposlednjoj deceniji 20. veka, dogodile su se i promene u doktrinarnoj sferi velikih sila. Kažemo u doktrinarnoj sferi, jer je došlo do radikalnih zaokreta ne samo u vojnim, već i u političkim doktrinama velikih sila, pre svega, u američkoj. Te radikalne doktrinarne zaokrete označićemo onako kako smo tradicionalno činili – bukvalnim prevodom sa engleskog ili drugog jezika, da bismo, tek u posebnim osvrtima rekli – kako bi ih stvarno trebalo denotirati i konotirati. Reč je (1) o »sukobu niskog intenziteta«, (2) »vazdušno-kopnoj bici« i (3) »operativno-manevarskim grupama«.

Opravdano se možemo pitati: šta je to »sukob niskog intenziteta?« U američkoj vojnoj publicistici nalazimo da se tom sintagmom označava i vrsta rata i nekakva nekonotirana doktrina. Da bi terminološka i pojmovna, odnosno kraće rečeno, teorijska zbrka bila potpunija postarali su se autori njihove »nove« klasifikacije ratova. Ilustracije radi,

zadržaćemo se za trenutak na ovim vrstama ratova koji bi nam mogli biti nametnuti (ili u kojima se već poodavno nalazimo). Ti »ratovi su: (a) »naoružani mir«, (b) »sukob niskog intenziteta« i (c) »ograničeni rat«.

(a) Prema američkim autorima »naoružani mir« ili »mir kroz naoružavanje« jeste stanje karakteristično za onaj tip odnosa razvijene zemlje prema nekoj maloj, nerazvijenoj zemlji u kojem se vrši otvoreni ekonomski pritisak, bezobzirno se nastoji da se pridobiju političke i kulturne ličnosti, da se ostvari kontrola trgovine i prirodnih resursa, dobiju baze itd. Osnovni cilj je da se proširi vlastita kontrola i ojača moć. To je »vrsta rata« za koju su SAD i njihovi zapadni saveznici posebno spremni. Valja napomenuti i da je »naoružani mir« samo donekle konkretizovan, određeniji naziv za jedan stariji, poznati doktrinarni koncept tzv. upravljanje krizom. U odnosu na glavnog oponenta (SSSR) vlada uverenje da se i on nalazi u donekle sličnom položaju kao i neke male zemlje, jer mu aktuelna revolucija u obradi informacija i postindustrijska korporacija Zapada prete da bude doveden u isti položaj u kome je bila carska Rusija u odnosu prema industrijskoj revoluciji u Evropi.

Dosad rečeno o »naoružanom miru« ne izaziva sumnju niti želju za postavljanjem pitanja. Međutim, stanje se naglo komplikuje kada dođemo do stava da »naoružani mir« ne samo da ne isključuje istovremeno izbijanje druge vrste rata(»sukob niskog intenziteta« i »ograničeni mir«) već ih čini gotovo neizbežnim! Sad je teorijska zbrka potpuna, jer postaje uočljivo da je »naoružani mir« identifikovan sa onim stanjem sveta koje mi nazivamo »mirom«. Dakle, prema mišljenju američkih stratega opravdano je sadašnji mir u svetu snabdeti oznakom »naoružani«, jer je proces naoružavanja sveta poprimio neslućene razmere. U takav »mir« kao globalno stanje svetskih odnosa mogu se »uključiti« druge dve vrste rata kao pojedinačni slučajevi ispoljavanja bilo gde u svetu nerazvijenih, jer prema takvim prognozama nasilje postaje njihovo (sveta nerazvijenih) endemsko svojstvo.

Dodajmo rečenom i sledeće: »naoružani mir« je tipičan produkt pragmatičkog, teorijski neutemeljenog načina mišljenja. Onaj ko raspolaže takvom moći kao SAD ne mora ni tražiti, ni saopštavati razloge za takvo mišljenje. Međutim, ako bismo ga nekritički prihvatili i ako bi takvo

prihvatanje postalo praksa, došli bismo u veoma nepovoljan položaj intelektualne zavisnosti.

(b) Nalazimo se pred novom misaonom i jezičkom zbirkom, jer u okviru globalne doktrine »sukoba niskog intenziteta« (SNI) trebalo bi reći nešto o »sukobu niskog intenziteta« kao vrsti rata. Čini se da će ovom prilikom biti dovoljno navesti definiciju »sukoba niskog intenziteta« radi uveravanja u to da je tu reč o političkoj doktrini sa vojno policijskim primesama i da kao takva, ta doktrina ne zaslužuje neku naročitu pažnju vojnih mislilaca. Zvanična američka definicija glasi: »SNI je vojno-politička borba ograničenih razmera da bi se postigli politički, socijalni, ekonomski ili psihološki ciljevi. On je često dugotrajan i ima različite oblike – manifestuje se diplomatskim, ekonomskim i psihološko-socijalnim pritiscima, pa sve do terorizma i pobune. SNI je obično ograničen na jedno geografsko područje i za njega su često karakteristična ograničenja u pogledu naoružanja, taktike i stepena nasilja«. Kad tome dodamo tzv. pojavne oblike »sukoba niskog intenziteta«: pomoć unutrašnjoj odbrani i razvoju neke zemlje; protiv-teroristika dejstva; operacije očuvanja mira i mirnodopske operacije u vanrednim situacijama – onda se prethodna kvalifikacija o »sukobu niskog intenziteta« kao političkoj doktrini sa vojno-policijskim primesama na posredan način afirmiše.

(c) O »ograničenom ratu« recimo, samo podsećanja radi, da se u njemu neka ratna sredstva ne primenjuju, a neka se primenjuju parcijalno. Područje dejstva se striktno određuje.

Završavajući ovaj kraći osvrt na doktrinu »sukoba niskog intenziteta« možemo zaključiti sledeće. »Sukob niskog intenziteta« je doktrina kojom se nastoji ostvariti pobeda bez oružane borbe ili uz angažovanje manjih snaga, prvenstveno u formi državnog terorizma. Iako se sintagma sukob niskog intenziteta »odomaćila u našoj leksici još nije kasno da se kaže kako bi ovu pojavu logičnije i jezički korektnije bilo nazvati »dejstvima niskog intenziteta«, jer je reč o skupu aktivnosti koje SAD nameravaju da sprovede; za koju je to, kao veliku silu, zaista nizak intenzitet. Međutim, za mnoge male, nedovoljno razvijene zemlje, taj nametnuti sukob, s obzirom na odnos snaga, biće najvišeg intenziteta.

Ugledajući se na izraelsku doktrinu koja favorizuje odbranu »unapred« ili isturenu odbranu, američki teoretičari i doktrinarni eksperti su procenili da i SAD kao Izrael nigde u svetu »nema« dovoljno prostora za strategijsku defanzivu i da im zato odbrana mora biti ofanzivna. Prostor dešavanja boja i operacije se produbljuje, proširuje i »dobija« u visini, jer su znatno povećane mogućnosti otkrivanja, praćenja i tučenja ciljeva. Kraće rečeno – bojište, prostor aktivnog sukobljavanja znatno se uvećava u odnosu na bojišta u prošlosti. Uvećanje bojišta se postiže: dejstvom po jedinicama neprijatelja van dodira čime se narušavaju planovi upotrebe i rukovođenje, a time se smanjuje prednost inicijative napadača; vremenski, jer se više jedinica tuče u kraćem vremenu i, na kraju, obimom učestvujućih snaga. Neprijatelj može da se napadne iako nije u dodiru (relativizacija kategorije dodira). Da bi se napadao na velikoj dubini neprijatelj se mora odgovarajućim sredstvima izolovati. Izolacija je ključ uspeha, a ona je mogućna zahvaljujući ogromnim finansijskim ulaganjima i novim tehnološkim rešenjima u domenu naoružanja i vojne opreme.

U »Vazdušno-kopnenoj bici«, dešavaju se »dve borbe« (dva sukoba), zapravo, nema više nekadašnjih relativno mirnih zona razmeštaja pozadinskih jedinica, rezervi i narednih ešelona. *Napušten je princip jedinstvenog težišta dejstva (pravca glavnog udara ili težišta odbrane) i to je suštinska promena koju u ratnu veštinu unosi taj novi doktrinarni koncept.* Naziru se pravila ili principi dejstva snaga: prvo, u duhu »vazdušno-kopnene bitke« mogu dejstvovati samo obučeni vojnici i starešine, drugo, inicijativa ima presudan značaj, treće, videti daleko i daleko dejstvovati i četvrto, »ako ne postoji logistička podrška, ne postoji ni taktičko izvršenje«.

»Vazdušno-kopnena bitka« je samo američki doktrinarni koncept. Iako je doktrinarni koncept HATO-a FOFA (napad na snage koje dolaze iz dubine) sličan ideji »vazdušno-kopnene bitke«, postoje i vrlo značajne doktrinarne i tehnološke razlike zbog kojih bi bilo sasvim neopravdano te koncepte identifikovati.

Koncept »vazdušno-kopnene bitke« bio je moguć zahvaljujući pojavi novih izviđačkih sredstava, oružja velike preciznosti i velikog dometa, konstrukciji izviđačko-udarnih kompleksa, automatizovanih sistema komandovanja, porasloj mobilnosti i manevarskih sposobnosti jedinica,

razvoju avijacije i njenoj opremljenosti preciznim i efikasnim oružjem. To bismo mogli nazvati tehnološkom osnovom koja je omogućila realizaciju jedne prilično stare ideje, stare više od pola veka. S obzirom na to da je upravo tehnički činilac obezbedio realizaciju pomenute ideje njemu je neophodno posvetiti nešto veću pažnju od uopštenog zaključka. Uostalom, katalizator svih promena u ratnoj veštini je naučno-tehnička revolucija i zato je o njenim nekim vojnim aspektima potrebno reći nekoliko reči.

Tehnološko razvijeni svet smatra da je zakoračio na tlo bojišta budućnosti koje će karakterisati tri ključne tehnologije: prvo, usavršeni senzori za brzo lociranje neprijateljevih jedinica (informisanje o trenutnom rasporedu, kao u televizijskom prenosu nekog događaja), drugo, novo oružje optimalne preciznosti za dejstvo po otkrivenim jedinicama i treće, usavršen elektronski komandni sistem za brzu koordinaciju svih borbenih dejstava. Senzori i računari, pre svega, omogućuju tzv. supertaktiku. I ne samo senzori i računari nego uopšte novo oružje na bazi visoke tehnologije preti da izbriše granicu između nuklearnog i nenuklearnog oružja i tako ponovo, pored svih pregovora, aktualizuje nuklearni sukob Istoka i Zapada.

Od svih poboljšanih, usavršenih ili novih vrsta oružja koja su se pojavila na Zapadu u poslednje vreme, posebnu pažnju privlači tzv. inteligentno oružje, ili prevedeno na našu terminologiju – oružje optimalne preciznosti (povećane tačnosti pogađanja). To oružje unosi mnoge novine u oružanu borbu. Oružje optimalne preciznosti omogućuje braniocu da i bez većeg pomeranja snaga poremeti ofanzivne planove neprijatelja. Dugotrajni oružani sukobi su dovedeni u pitanje, jer prvi pogodak u cilj umesto da bude izuzetak postaje norma. Dejstva noću i u nepovoljnim meteorološkim uslovima postaće saveznik tehnički superiornih, a ne kao dosad – inferiornih. Pokretni ciljevi uskoro neće imati neku veliku prednost u odnosu na stacionarne. Smatra se da će nova oružja jačati ne samo vojnu već i političku koheziju NATO, *jer bez interakcije vojnih i političkih činilaca nema oživljavanja i produbljivanja poverenja javnosti u prihvaćenu doktrinu*. Zato i proizvodnja novog oružja predstavlja zajednički napor NATO-a.

Tradicionalno organizovane, vođene i raspoređivane konvencionalne snage imaju male izgledе u sukobu sa modernom organizovanim snagama na bazi novih oružja. Poseb-

na karakteristika oružja optimalne preciznosti jeste racionalno korišćenje ljudskih resursa, što je za Zapad osobito značajno jer je natalitet u stalnom padu. Vlada mišljenje da to oružje najavljuje istinski revolucionarni preokret u ratnoj veštini, preokret do kojeg može doći tek tada kad oružane snage znatnog broja zemalja budu opremljene tzv. kritičnom masom novih sredstava, odnosno onom količinom koja će svojom ulogom dovesti do krupnih promena kako u organizaciji oružanih snaga tako i u metodu izvođenja borbenih dejstava. Taj trenutak, kako izgleda, nije daleko, jer je vreme razvoja novih vrsta oružja, zahvaljujući savremenim tehnološkim mogućnostima, danas veoma skraćeno.

»Operativno-manevarska grupa« (OMG) ili, preciznije rečeno, pokretne grupe predstavljaju značajnu, doktrinarnu novinu sovjetskih oružanih snaga. Ta sovjetska doktrinarna novina javlja se gotovo istovremeno kad i američki koncept »vazdušno-kopnene bitke«. Vremenska koincidencija tih doktrinarnih novina nije slučajna, obe se javljaju u periodu »otrežnjenja« od nuklearnog pijanstva, odnosno reafirmacije uloge konvencionalnih snaga.

Teoriju boja i operacije na velikoj dubini zagovarao je još dvadesetih godina ovog veka maršal Tuhačevski. Da bi ta teorija postala doktrinarno opredeljenje bilo je potrebno više od šest decenija. Tek je osamdesetih godina obezbeđena njena materijalizacija. Srž koncepta OMG valja videti u težnji da se jednim zamahom ostvari operativni cilj, što je dosada bilo moguće učiniti samo nuklearnim udarom. Operativno-manevarske grupe prodiru u dubinu rasporeda neprijateljevih snaga nepravolinijski, koristeći integralnu vatru. Pri tom, OMG osvajaju važne objekte i delove zemljišta i tako olakšavaju prodor glavnim snagama. Načelno se anažuju posle prvog dana proboja odbrane, a ako je odbrana slaba mogu se angažovati i početkom napada, odnosno agresije. Operativno-manevarske grupe predstavljaju negaciju stereotipnog, arhaičnog koncepta drugih ešelona.

ŠTA DA SE RADI?

Parafrazirajući misao o ratu kao suviše ozbiljnoj stvari (misao koja se, uzgred budi rečeno, pripisuje nekolicini znamenitih ljudi) i *o vojnoj doktrini se može govoriti kao*

isuviše značajnom delu normativne sfere svakog društva da bi se mogla proizvoljno označavati (nazivati strategijom, koncepcijom) i na nedovoljno pouzdan način (zanemarujući pojedina ishodišta) koncipirati i sadržajno dimenzionirati. S obzirom na današnju ulogu, na to kakvu će ulogu još dugo imati i kakvu bi trebalo da ima, iako nije nauka, doktrina bi morala na nauci više biti zasnovana, da bi se vremenom, nauci sasvim približila, pa i identifikovala s njom. Naše doktrinarne norme, doktrinarna pravila za delovanje, naši doktrinarni recepti, da bi bili uspešni moraju biti pouzdani, naučno zasnovani. Ako oni to nisu ili nisu dovoljno, mi u njih možemo verovati, ali razume se, sa slabijim stvarnim praktičnim efektom. Osnovni zahtev kojem, pri tom, moraju udovoljiti jeste logičnost doktrinarnih iskaza. Logičnost doktrinarnih iskaza ne sme biti dovedena u sumnju, jer bez logike nema istinite spoznaje. »Logika nije teorija nego slika sveta, izvan logike sve je slučaj« – kaže jedan filozof. Lenjin je za logiku tvrdio da nije učenje o spoljašnjim formama mišljenja već o zakonima razvoja stvarnosti. Uslovno govoreći, vreme relativne doktrinarne proizvoljnosti, posebno malih zemalja, mora da pripadne prošlosti, jer i *velike sile dolaze do vlastitih doktrinarnih opredeljenja pitajući se: prvo, šta im preti, odnosno s kakvom opasnošću se mogu sukobiti, drugo, kako bi trebalo, a kako se može reagovati; i treće, kakvi su izgledi na uspeh*. Bez pravovremenog uvažavanja relevantnih doktrinarnih promena kod potencijalnih protivnika (o kojima je prethodno bilo govora) naša doktrina bi izgubila realan smisao.

Mišljenja sam da bi *naša vojna doktrina (doktrina oružanih snaga) trebalo da bude jedinstvena*. Danas sve zemlje, pa i vodeće svetske sile imaju jedinstvenu vojnu doktrinu, jer su istorijske pouke onih koji su imali parcijalne, vidovske doktrine veoma nepovoljne. Doktrine vidova predstavljale bi programe, za oružanu borbu, nefunkcionalnih delova, čiji mehanički zbir ne može dati novi kvalitet. Vidovske doktrine ne mogu biti naučno utemeljene, jer ne postoje naučna saznanja korespondentna vidovima. U oružanoj borbi se ne rukovodi i ne komanduje vidovima već intervidovskim, združenim jedinicama i sastavima. Vidovi se ne mobilišu, nego jedinice. Problemi ešeloniranja i strateškog razvoja nisu vidovski, već problemi oružanih snaga. Operacije kao najviši oblici oružane borbe su tipične intervidovske kategorije i ne mogu ih (u nas) izvoditi vidovi. Na kraju

(ne i po značaju) nabajanja razloga protiv parcijalnih, a za jedinstvenu vojnu doktrinu, smatramo potrebnim da posebno naglasimo: *vaspitanje i obuka (školovanje) vojničkog i starešinskog sastava, pored određenih vidovsko-rodovskih specifičnosti, jedinstven je doktrinarni problem oružanih snaga, a ne parcijalni problem vidova.*

Pored rečenog, da bi naša vojna doktrina mogla predstavljati savremen program celishodnog razvoja oružanih snaga, njihovog mirnodopskog obučavanja i angažovanja u nekom budućem ratu, ona mora biti empirijski utemeljena misao koja uvažava političke, ekonomske, tehničko-tehnološke, doktrinarne i druge relevantne promene vlastitih ishodišta i na njih pravovremeno reaguje.

ZAKLJUČAK

(1) S obzirom na današnju ulogu, na to kakvu će ulogu još dugo imati i kakvu bi trebalo da ima u ratnoj veštini iako nije nauka, naša vojna doktrina mora znatno više nego do sada biti zasnovana na nauci da bi se vremenom nauci sasvim približila pa i identifikovala s njom. Naše norme, pravila za delovanje, naši recepti, da bi bili uspešni moraju biti pouzdani, naučno zasnovani. Vojne doktrine budućnosti morale bi predstavljati sisteme logičkih iskaza, jer bez logike nema istinske spoznaje. Vreme relativne doktrinarne proizvoljnosti trebalo bi zauvek da pripadne prošlosti.

(2) Naša vojna doktrina trebalo bi da bude jedinstvena, jer su istorijske pouke onih koji su imali parcijalne, vidovske doktrine do te mere nepovoljne da postaje izlišno bavljenje njima (tim poukama). Vaspitanje i obuka (školovanje) vojničkog i starešinskog sastava, pored određenih vidovsko-rodovskih posebnosti, jedinstven je doktrinarni problem oružanih snaga, a ne parcijalni problem vidova.

(3) Da bi naša vojna doktrina mogla predstavljati savremen program celishodnog razvoja oružanih snaga, njihovog mirnodopskog obučavanja i angažovanja u nekom budućem oružanom sukobu, ona mora biti empirijski utemeljena misao koja uvažava političke, ekonomske, tehničko-tehnološke, doktrinarne i druge relevantne promene vlastitih ishodišta i na njih pravovremeno reaguje.

(4) S prethodnim u vezi, valja reći da bi trebalo pristupiti kritičkom ocenjivanju i preispitivanju »Strategije opštenarodne odbrane i društvene samozaštite« i »Strategije oružane borbe«. Daljnja njihova dogradnja treba da bude planska, sistemska i sistematska, jer osnovni princip traganja za novim doktrinarnim rešenjima trebalo bi da bude: optimalno izučiti doktrine potencijalnih protivnika kako bismo mogli maksimalno iskoristiti njihove nedostatke i slabosti njihovog oružja, a za to je potrebno vreme.

(5) S obzirom na to da su sve pominjane vojno-doktrinarnе novine tehnički determinisane, jedan od presudnih obrazovnih zadataka naših oružanih snaga u narednom periodu, moralo bi biti ovladavanje velikim brojem novih sredstava naoružanja i vojne opreme i, što je i znatno važnije, izučavanje mogućnosti i formi aktivne i pasivne zaštite, pre svega, od oružja optimalne preciznosti.

Promene u tehnici zahtevaju neprekidno usavršavanje postojećih i pronalaženje novih taktičkih postupaka, novu organizaciju jedinica, ponekad i oružanih snaga u celini, i u skladu s tim, odgovarajuću obuku i vaspitanje celokupnog sastava. Za pouzdanu eksploataciju tehnike i uspešno suprotstavljanje tehnici protivnika, starešinski sastav mora raspolagati visokom opštom tehničkom kulturom, stalno, samostalno dopunjavati znanje i ponovno učiti, ovladati specijalističkim znanjima i ne zanemarivati kolektivni karakter naoružanja.

(6) Sistem čovek – tehnika je osnova svih promena u vojnoj sferi. Pitanje je kako ćemo uspeti da obezbedimo neophodan kvantum tehničko-informatičkih znanja u uslovima tradicionalno naglašenih opredeljenja mladih za netehnička zanimanja.

(7) Odlučno se mora pristupiti borbi protiv popustljivosti i nedopustivih redukcija teškoća, posebno intelektualnih u obuci, jer je to objektivni zahtev vremena koje je pred obuku postavio sociotehnički sistem čovek – tehnika.

(8) Bitan edukativni oslonac, nastavno gradivo o ratnoj veštini, danas je nedovoljno diferencirano i neadekvatno profilu vaspitanika. Zato bez savremenih, budućnosti okrenutih, vojnih »bukvara«, vojnih srednjoškolskih »čitanki«, vojnih univerzitetskih udžbenika i vojnih postdiplomskih meta – teorijskih tekstova, makar i u formi doktrinarnih dokumenata različite teorijske ravni, odnosno stepena teorijske opštosti, ostaćemo na pozicijama, pretežno, deklarira-

tivnog prihvatanja i evidentne sporosti u reagovanju na neke rezultate naučno-tehničke revolucije primenjive u ratnoj veštini.

(9) Moramo stvoriti uslove da prestanemo govoriti o tzv. odnosu fundamentalnog i primenjenog u obrazovnim programima starešinskog kadra, misleći pri tome najčešće, na odnos s jedne strane, matematike, fizike, hemije (fundamentalnih nauka) i filozofije, a s druge strane, vojnonaučnih disciplina. Bez vojnonaučne kao fundamentalne sfere mi ćemo umesto permanentnog obrazovanja, imati kao nekada – permanentno i dugotrajno, dakle i neracionalno školovanje. Ratna veština jeste i mora biti razvijana kao fundamentalna vojna nauka.

LITERATURA:

1. V. E. Savkin, *Osnovnie principi operativnogo iskustva i taktiki*, Voennoe izdateljstvo Ministerstva oboroni SSSR, Moskva, 1972.
2. B. Mihailović, *Promene u strategiji SAD i NATO i njihov uticaj na razvoj oružanih snaga*, »Strategijski problemi« – Godišnjak 1988, COSSIS »Maršal Tito«, Beograd.
3. Budainsky, Stephen i dr., *Jedan metak – jedan ubijen, nova era »pametnog oružja«*, Informativni bilten prevoda (IBP) 6/1987, CVNDI, Beograd.
4. Georg Bernhardt i Christran Hellwing, *Komandovanje i borbe u tri dimenzije*, IBP 4/1988, CVNDI, Beograd.
5. Informativni bilten prevoda 3/1986. i 3/1987, CVNDI, Beograd.

S U M M A R Y

MILITARY DOCTRINE AS A FUNDAMENTAL PREREQUISITE FOR SUCCESSFUL EDUCATION

In the article are considered those actual changes in doctrines of great powers resulting under the influence of technical-technological development that are relevant for forming and development of our new doctrinary orientation. In connection with this the author points out the scientific basis of the doctrine, its development and its present state which ensues from the inter-action of different factors, whereat the development of technology, of armaments and military equipment in particular, plays an outstanding role.

In connection with the material-technical factor of the armed struggle and thus also with military doctrines the author points out that one of the fundamental goals in training and education of our armed forces in the next period should be mastering the numerous new armament and military equipment systems and, what is even more important, finding out and developing new tactical procedures and forms and possibilities of active and passive protection, in the first place from effects of high precision weapons. For getting able for reliable and effective exploitation of war technology, military leaders must have high general technical culture and continuously widen and deepen their fundamental and specialized knowledge.

R É S U M É

DOCTRINE MILITAIRE – CONDITION FONDAMENTALE D'UNE EDUCATION
REUSSIE

Dans cet article on traite des changements actuels au niveau des doctrines des grandes puissances dus au développement des techniques et des technologies et qui sont pertinents pour la Yougoslavie quant à ses nouvelles options doctrinales. A ce sujet, l'auteur souligne le bien-fondé scientifique de la doctrine, son évolution et son état actuel dû à l'interaction de différents facteurs, en quoi le développement de la technologie, notamment celui de l'armement et de l'équipement militaire, est d'un intérêt tout particulier.

Etant donné le facteur matériel-technique de la lutte armée, par conséquent celui des doctrines militaires respectives, on souligne que l'une des principales tâches de l'éducation dans nos forces armées, pour la période à venir, doit consister à garantir la maîtrise d'un grand nombre de moyens d'armement et d'équipement militaire nouveaux et, qui plus est, la mise au point de nouveaux procédés techniques ainsi que la recherche de possibilités et de formes de protection active et passive, avant tout contre les armes d'une très grande précision. Pour exploiter avec certitude les techniques de guerre et faire face avec succès aux techniques de l'ennemi, les cadres officiers doivent être dotés d'une haute culture technique générale et, en permanence, d'une façon autonome, s'efforcer d'élargir et d'approfondir leurs connaissances fondamentales et spécialisées.

P Е З Ю М Е

ВОЕННАЯ ДОКТРИНА – СУЩЕСТВЕННЫЙ ФАКТОР УСПЕШНОГО
ОБРАЗОВАНИЯ

В труде рассматриваются актуальные изменения в доктринах великих держав, возникающие под влиянием технико-технологического развития, и имеющие существенное значение для формирования новых положений доктрины. В связи с тем, указывается на научную обоснованность доктрины, ее развитие и нынешнее состояние, сложившееся в результате взаимного влияния различных факторов, в чем особое значение имеет развитие технологии, в частности развитие вооружения и военного оснащения.

Исходя из материально-технического фактора вооруженной борьбы и, в связи с тем, из положений военных доктрин, подчеркивается, что одной из основных образовательных задач в очередном периоде должно быть овладение большим количеством новых средств вооружения и военного оснащения и, что является еще более важным, изобретение новых тактических приемов и изучение возможностей и форм активной и пассивной защиты, в первую очередь от оружия оптимальной точности попадания. Для успешной эксплуатации военной техники и успешного оказания сопротивления технике противника офицерских состав должен обладать общей технической культурой, должен постоянно, самостоятельно расширять и углублять фундаментальные и специальные знания.